

THỐNG KÊ ỨNG DỤNG

Giảng viên: TS. Bùi Thanh Hùng
Bộ môn Khoa học dữ liệu, Khoa Công nghệ thông tin
Đại học Công nghiệp thành phố Hồ Chí Minh
Email: buithanhhung@iuh.edu.vn
Website: <https://sites.google.com/site/hungthanhbui1980/>

Mỗi bài tập đều làm theo 2 cách: Tự tính bằng tay và viết code cho máy tính tính và vẽ hình cho phân phối đó.

Bài 1:

Nếu giá trị của biến ngẫu nhiên là 2, giá trị trung bình là 5 và độ lệch chuẩn là 4 thì hãy tìm hàm mật độ xác suất của phân phối Gaussian.

Bài 2:

Trong hệ thống tỷ giá hối đoái thả nổi, sự biến đổi của tỷ giá hối đoái thả nổi, sự biến động của tỷ giá hối đoái chịu sự tác động của rất nhiều nhân tố và có thể xem như biến ngẫu nhiên phân phối chuẩn, giả sử ở một giai đoạn nào đó tỷ giá của USD với VND có trung bình là 15000đ và độ lệch chuẩn là 500đ. Tìm xác suất để trong một ngày nào đó.

- a) Tỷ giá sẽ cao hơn 16000đ
- b) Tỷ giá sẽ thấp hơn 14500đ
- c) Nằm trong khoảng 14500đ đến 16500

Bài 3:

Chiều cao nam giới khi trưởng thành ở một vùng dân cư là biến ngẫu nhiên phân phối chuẩn với $\mu=160$ cm và $\sigma=6$ cm. Một thanh niên bị coi là lùn nếu có chiều cao nhỏ hơn 155cm

- a) Tìm tỷ lệ thanh niên lùn ở vùng đó
- b) Tìm xác suất để lấy ngẫu nhiên 4 người thì có ít nhất 1 người không bị lùn.

Bài 4:

Chiều dài cá được mô hình hóa bằng phân phối chuẩn $N(\mu=16 \text{ (cm)}, \sigma=4 \text{ (cm)})$. Ta cần trả lời các câu hỏi sau:

- Xác suất bắt được con cá nhỏ (nhỏ hơn 6 (cm))?
- Giả sử, ai bắt được con cá lớn (lớn hơn 20(cm)) sẽ được thưởng. Hỏi xác suất được thưởng là bao nhiêu?
- Xác suất bắt được con cá vừa (trong khoảng 10-24(cm))?

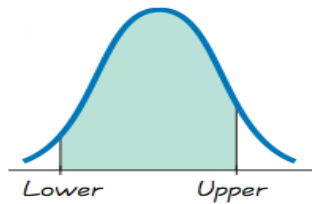
PHÂN PHỐI CHUẨN

Phân phối liên tục

Được đặc trưng bởi hàm mật độ xác suất (pdf) $f(x)$ thỏa:

$$\Pr(a \leq X < b) = \int_a^b f(x)dx \quad \text{với } a \leq b$$

Để tìm xác suất của một biến ngẫu nhiên liên tục, ta tính diện tích phần dưới đường cong nằm giữa 2 điểm cần tính xác suất

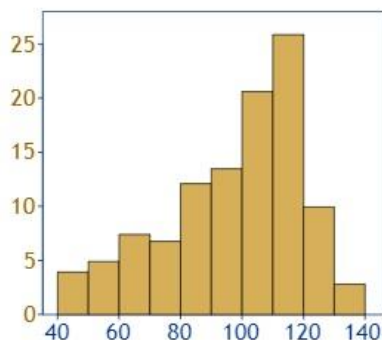

Phân phối chuẩn

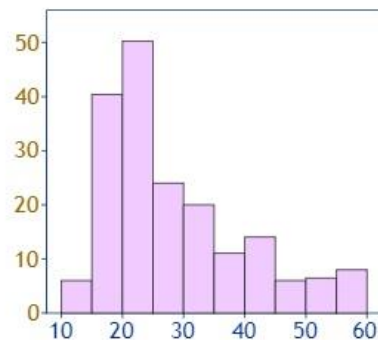
Phân phối chuẩn là một phân phối xác suất liên tục đối xứng xung quanh giá trị trung bình của nó, hầu hết các quan sát tập hợp xung quanh đỉnh trung tâm và xác suất đối với các giá trị xa trung bình giảm dần theo cả hai hướng. Các giá trị cực trị ở cả hai phía của phân phối là khó xảy ra tương tự.

Nó có thể được trải rộng

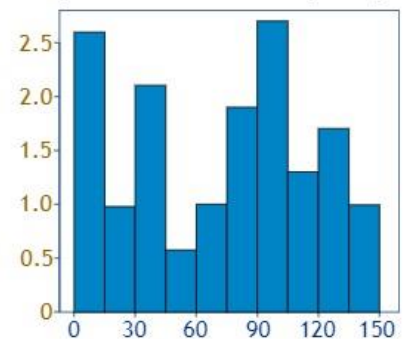
hơn ở bên trái

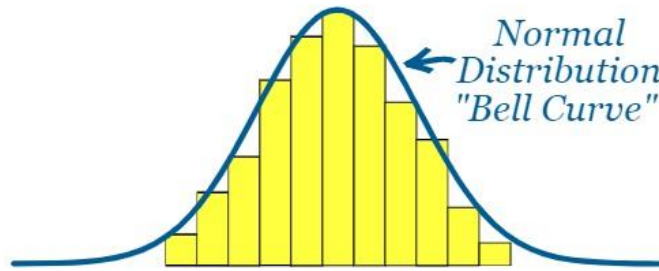

Hoặc nhiều hơn ở bên phải

Hoặc tất cả có thể lộn xộn

Đường cong màu xanh lam là Phân phối Chuẩn. Màu vàng biểu đồ hiển thị một số dữ liệu theo sau nó một cách chặt chẽ, nhưng không hoàn hảo (điều này là bình thường). Ở dạng đồ họa, phân phối chuẩn xuất hiện dưới dạng đường cong hình chuông “Bell Curve” vì nó trông giống như một cái chuông.

Đặc điểm của phân phối chuẩn là gì?

Các đặc điểm là tổng hợp của nhiều quá trình độc lập thường tuân theo các phân phối bình thường. Phân phối chuẩn có dạng Hình chuông, khác nhau ở tâm và độ rộng

Công thức phân phối chuẩn

Để được coi là phân phối chuẩn, một tập dữ liệu (khi được vẽ đồ thị) phải tuân theo một đường cong đối xứng hình chuông có tâm xung quanh giá trị trung bình. Công thức phân phối chuẩn trong thống kê được đưa ra bởi:

$$f(x, \mu, \sigma) = \frac{1}{\sigma\sqrt{2\pi}} e^{\frac{-(x-\mu)^2}{2\sigma^2}}$$

- x = giá trị của biến hoặc dữ liệu đang được kiểm tra và $f(x)$ hàm xác suất
- μ = trung bình
- σ = độ lệch chuẩn

Độ lệch chuẩn

Nếu độ lệch chuẩn càng nhỏ, dữ liệu càng gần nhau và biểu đồ trở nên hẹp hơn. Nếu độ lệch chuẩn càng lớn, dữ liệu sẽ bị phân tán nhiều hơn và biểu đồ trở nên rộng hơn. Độ lệch chuẩn được sử dụng để chia nhỏ diện tích dưới đường cong thông thường. Mỗi phần được chia nhỏ xác định tỷ lệ phần trăm dữ liệu nằm trong vùng cụ thể của biểu đồ.

Phân phối chuẩn là phân phối chuẩn với giá trị trung bình bằng 0 và độ lệch chuẩn là 1.

Phân phối z

Là phân phối chuẩn có: Trung bình = 0 và Phương sai = 1

Phân phối Z còn được gọi là phân phối chuẩn chính tắc

Hàm mật độ:

$$f(z) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}} e^{-\frac{(z-0)^2}{2 \times 1}} = \frac{1}{\sqrt{2\pi}} e^{-\frac{z^2}{2}}$$

Biểu thị xác suất của z nằm giữa a và b.

$$P(a < z < b)$$

Biểu thị xác suất của z lớn hơn a.

$$P(z > a)$$

Biểu thị xác suất của z nhỏ hơn a.

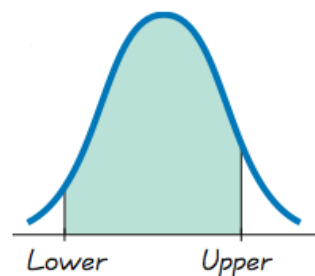
$$P(z < a)$$

Có thể tính diện tích (xác suất) của các vùng khác nhau của phân phối chuẩn chính tắc sử dụng các công cụ có sẵn hoặc bằng cách tra bảng Z (A-2).

Tra bảng Z trong trường hợp ta cần tính xác suất tích lũy của phân phối chuẩn chính tắc ($P(z < a)$).

Nếu không phải xác suất tích lũy của phân phối chuẩn chính tắc, ta cần chuyển về xác suất tích lũy của phân phối chuẩn chính tắc mới tra được bảng Z.

$$P(z > a) = 1 - P(z < a)$$
$$P(a < z < b) = P(z < b) - P(z < a)$$

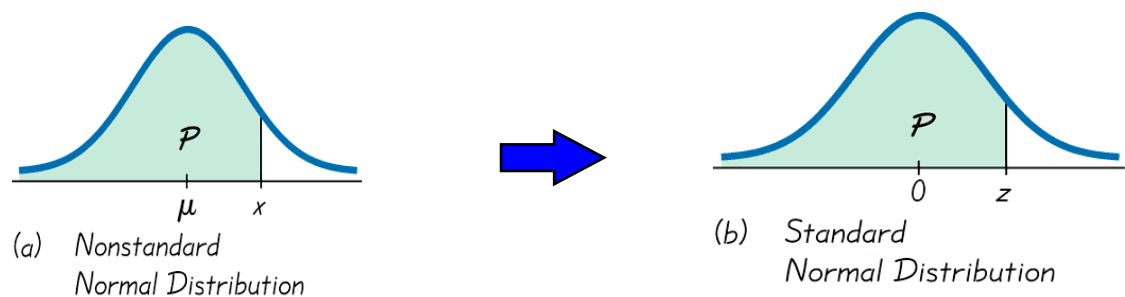
z	0.00	0.01	0.02	0.03	0.04	0.05	0.06	0.07	0.08	0.09
-3.4	0.0003	0.0003	0.0003	0.0003	0.0003	0.0003	0.0003	0.0003	0.0003	0.0002
-3.3	0.0005	0.0005	0.0005	0.0004	0.0004	0.0004	0.0004	0.0004	0.0004	0.0003
-3.2	0.0007	0.0007	0.0006	0.0006	0.0006	0.0006	0.0006	0.0005	0.0005	0.0005
-3.1	0.0010	0.0009	0.0009	0.0009	0.0008	0.0008	0.0008	0.0008	0.0007	0.0007
-3.0	0.0013	0.0013	0.0013	0.0012	0.0012	0.0011	0.0011	0.0011	0.0010	0.0010
-2.9	0.0019	0.0018	0.0018	0.0017	0.0016	0.0016	0.0015	0.0015	0.0014	0.0014
-2.8	0.0026	0.0025	0.0024	0.0023	0.0023	0.0022	0.0021	0.0021	0.0020	0.0019
-2.7	0.0035	0.0034	0.0033	0.0032	0.0031	0.0030	0.0029	0.0028	0.0027	0.0026
-2.6	0.0047	0.0045	0.0044	0.0043	0.0041	0.0040	0.0039	0.0038	0.0037	0.0036
-2.5	0.0062	0.0060	0.0059	0.0057	0.0055	0.0054	0.0052	0.0051	0.0049	0.0048
-2.4	0.0082	0.0080	0.0078	0.0075	0.0073	0.0071	0.0069	0.0068	0.0066	0.0064
-2.3	0.0107	0.0104	0.0102	0.0099	0.0096	0.0094	0.0091	0.0089	0.0087	0.0084
-2.2	0.0139	0.0136	0.0132	0.0129	0.0125	0.0122	0.0119	0.0116	0.0113	0.0110
-2.1	0.0179	0.0174	0.0170	0.0166	0.0162	0.0158	0.0154	0.0150	0.0146	0.0143
-2.0	0.0228	0.0222	0.0217	0.0212	0.0207	0.0202	0.0197	0.0192	0.0188	0.0183
-1.9	0.0287	0.0281	0.0274	0.0268	0.0262	0.0256	0.0250	0.0244	0.0239	0.0233
-1.8	0.0359	0.0351	0.0344	0.0336	0.0329	0.0322	0.0314	0.0307	0.0301	0.0294
-1.7	0.0446	0.0436	0.0427	0.0418	0.0409	0.0401	0.0392	0.0384	0.0375	0.0367
-1.6	0.0548	0.0537	0.0526	0.0516	0.0505	0.0495	0.0485	0.0475	0.0465	0.0455
-1.5	0.0668	0.0655	0.0643	0.0630	0.0618	0.0606	0.0594	0.0582	0.0571	0.0559
-1.4	0.0808	0.0793	0.0778	0.0764	0.0749	0.0735	0.0721	0.0708	0.0694	0.0681
-1.3	0.0968	0.0951	0.0934	0.0918	0.0901	0.0885	0.0869	0.0853	0.0838	0.0823
-1.2	0.1151	0.1131	0.1112	0.1093	0.1075	0.1056	0.1038	0.1020	0.1003	0.0985
-1.1	0.1357	0.1335	0.1314	0.1292	0.1271	0.1251	0.1230	0.1210	0.1190	0.1170
-1.0	0.1587	0.1562	0.1539	0.1515	0.1492	0.1469	0.1446	0.1423	0.1401	0.1379
-0.9	0.1841	0.1814	0.1788	0.1762	0.1736	0.1711	0.1685	0.1660	0.1635	0.1611
-0.8	0.2119	0.2090	0.2061	0.2033	0.2005	0.1977	0.1949	0.1922	0.1894	0.1867
-0.7	0.2420	0.2389	0.2358	0.2327	0.2296	0.2266	0.2236	0.2206	0.2177	0.2148
-0.6	0.2743	0.2709	0.2676	0.2643	0.2611	0.2578	0.2546	0.2514	0.2483	0.2451
-0.5	0.3085	0.3050	0.3015	0.2981	0.2946	0.2912	0.2877	0.2843	0.2810	0.2776
-0.4	0.3446	0.3409	0.3372	0.3336	0.3300	0.3264	0.3228	0.3192	0.3156	0.3121
-0.3	0.3821	0.3783	0.3745	0.3707	0.3669	0.3632	0.3594	0.3557	0.3520	0.3483
-0.2	0.4207	0.4168	0.4129	0.4090	0.4052	0.4013	0.3974	0.3936	0.3897	0.3859
-0.1	0.4602	0.4562	0.4522	0.4483	0.4443	0.4404	0.4364	0.4325	0.4286	0.4247
-0.0	0.5000	0.4960	0.4920	0.4880	0.4840	0.4801	0.4761	0.4721	0.4681	0.4641
0.0	0.5000	0.5040	0.5080	0.5120	0.5160	0.5199	0.5239	0.5279	0.5319	0.5359

-0.0	0.5000	0.4960	0.4920	0.4880	0.4840	0.4801	0.4761	0.4721	0.4681	0.4641
0.0	0.5000	0.5040	0.5080	0.5120	0.5160	0.5199	0.5239	0.5279	0.5319	0.5359
0.1	0.5398	0.5438	0.5478	0.5517	0.5557	0.5596	0.5636	0.5675	0.5714	0.5753
0.2	0.5793	0.5832	0.5871	0.5910	0.5948	0.5987	0.6026	0.6064	0.6103	0.6141
0.3	0.6179	0.6217	0.6255	0.6293	0.6331	0.6368	0.6406	0.6443	0.6480	0.6517
0.4	0.6554	0.6591	0.6628	0.6664	0.6700	0.6736	0.6772	0.6808	0.6844	0.6879
0.5	0.6915	0.6950	0.6985	0.7019	0.7054	0.7088	0.7123	0.7157	0.7190	0.7224
0.6	0.7257	0.7291	0.7324	0.7357	0.7389	0.7422	0.7454	0.7486	0.7517	0.7549
0.7	0.7580	0.7611	0.7642	0.7673	0.7704	0.7734	0.7764	0.7794	0.7823	0.7852
0.8	0.7881	0.7910	0.7939	0.7967	0.7995	0.8023	0.8051	0.8078	0.8106	0.8133
0.9	0.8159	0.8186	0.8212	0.8238	0.8264	0.8289	0.8315	0.8340	0.8365	0.8389
1.0	0.8413	0.8438	0.8461	0.8485	0.8508	0.8531	0.8554	0.8577	0.8599	0.8621
1.1	0.8643	0.8665	0.8686	0.8708	0.8729	0.8749	0.8770	0.8790	0.8810	0.8830
1.2	0.8849	0.8869	0.8888	0.8907	0.8925	0.8944	0.8962	0.8980	0.8997	0.9015
1.3	0.9032	0.9049	0.9066	0.9082	0.9099	0.9115	0.9131	0.9147	0.9162	0.9177
1.4	0.9192	0.9207	0.9222	0.9236	0.9251	0.9265	0.9279	0.9292	0.9306	0.9319
1.5	0.9332	0.9345	0.9357	0.9370	0.9382	0.9394	0.9406	0.9418	0.9429	0.9441
1.6	0.9452	0.9463	0.9474	0.9484	0.9495	0.9505	0.9515	0.9525	0.9535	0.9545
1.7	0.9554	0.9564	0.9573	0.9582	0.9591	0.9599	0.9608	0.9616	0.9625	0.9633
1.8	0.9641	0.9649	0.9656	0.9664	0.9671	0.9678	0.9686	0.9693	0.9699	0.9706
1.9	0.9713	0.9719	0.9726	0.9732	0.9738	0.9744	0.9750	0.9756	0.9761	0.9767
2.0	0.9772	0.9778	0.9783	0.9788	0.9793	0.9798	0.9803	0.9808	0.9812	0.9817
2.1	0.9821	0.9826	0.9830	0.9834	0.9838	0.9842	0.9846	0.9850	0.9854	0.9857
2.2	0.9861	0.9864	0.9868	0.9871	0.9875	0.9878	0.9881	0.9884	0.9887	0.9890
2.3	0.9893	0.9896	0.9898	0.9901	0.9904	0.9906	0.9909	0.9911	0.9913	0.9916
2.4	0.9918	0.9920	0.9922	0.9925	0.9927	0.9929	0.9931	0.9932	0.9934	0.9936
2.5	0.9938	0.9940	0.9941	0.9943	0.9945	0.9946	0.9948	0.9949	0.9951	0.9952
2.6	0.9953	0.9955	0.9956	0.9957	0.9959	0.9960	0.9961	0.9962	0.9963	0.9964
2.7	0.9965	0.9966	0.9967	0.9968	0.9969	0.9970	0.9971	0.9972	0.9973	0.9974
2.8	0.9974	0.9975	0.9976	0.9977	0.9977	0.9978	0.9979	0.9979	0.9980	0.9981
2.9	0.9981	0.9982	0.9982	0.9983	0.9984	0.9984	0.9985	0.9985	0.9986	0.9986
3.0	0.9987	0.9987	0.9987	0.9988	0.9988	0.9989	0.9989	0.9989	0.9990	0.9990
3.1	0.9990	0.9991	0.9991	0.9991	0.9992	0.9992	0.9992	0.9992	0.9993	0.9993
3.2	0.9993	0.9993	0.9994	0.9994	0.9994	0.9994	0.9994	0.9995	0.9995	0.9995
3.3	0.9995	0.9995	0.9995	0.9996	0.9996	0.9996	0.9996	0.9996	0.9996	0.9997
3.4	0.9997	0.9997	0.9997	0.9997	0.9997	0.9997	0.9997	0.9997	0.9997	0.9998

Chuẩn hóa phân phối chuẩn $N(\mu, \sigma)$ là biến đổi phân phối chuẩn đã cho sang phân phối Z với $N(\mu = 0, \sigma = 1)$ hay $N(0, 1)$.

$$Z = \frac{X - \mu}{\sigma}.$$

Việc chuẩn hóa phân phối chuẩn cho trước để có thể sử dụng được bảng phân phối Z không làm ảnh hưởng gì đến các xác suất cần tính và như vậy, không ảnh hưởng đến kết quả bài toán gốc.

Khi chọn một mẫu ngẫu nhiên đơn giản gồm n đối tượng trong một quần thể có giá trị trung bình μ và độ lệch chuẩn là σ , cần áp dụng các nguyên tắc sau:

- Đối với 1 quần thể có phân phối bất kỳ, nếu $n > 30$, trung bình mẫu có thể xấp xỉ với phân phối chuẩn với giá trị trung bình là

$$\mu_{\bar{x}} = \mu \quad \text{and} \quad \sigma_{\bar{x}} = \frac{\sigma}{\sqrt{n}}$$

- Nếu $n \leq 30$, quần thể ban đầu có phân phối chuẩn thì trung bình mẫu có phân phối chuẩn với

$$\mu_{\bar{x}} = \mu \quad \text{and} \quad \sigma_{\bar{x}} = \frac{\sigma}{\sqrt{n}}$$

- Nếu $n \leq 30$, quần thể ban đầu không theo phân phối chuẩn thì không áp dụng nguyên tắc này.

Bộ ước lượng không lệch: một giá trị thống kê mà có phân phối mẫu có giá trị trung bình bằng với tham số của quần thể.

- **Trung bình mẫu** là bộ ước lượng **không lệch** với trung bình của quần thể.
- **Tỉ lệ mẫu** là bộ ước lượng **không lệch** với tỉ lệ của quần thể.
- **Phương sai mẫu** là bộ ước lượng **không lệch** với phương sai của quần thể.
- **Sample range** là bộ ước lượng **lệch** với range của quần thể